

POROČILA REPORTS

POROČILO O DELU KOORDINATORJA VARSTVA ŽIVE DEDIŠČINE V LETU 2015

Anja Jerin

277

V letu 2015 je Slovenski etnografski muzej nadaljeval z opravljanjem nalog in obveznosti Koordinatorja varstva žive kulturne dediščine (v nadaljevanju Koordinator). Koordinator opravlja naslednje naloge, ki jih opredeljuje 98. člen Zakona o varstvu kulturne dediščine (2008):

1. identificira, dokumentira, preučuje, vrednoti in interpretira živo dediščino,
2. usklajuje in samostojno predlaga vpis žive dediščine v register,
3. svetuje nosilcem žive dediščine glede njenega celostnega ohranjanja,
4. pripravlja predloge za razglasitev živih mojstrov, in
5. usklajuje delo muzejev in zavoda v zvezi z ohranjanjem žive dediščine in kulturnih prostorov, povezanih z njo,
6. opravlja druge naloge v zvezi z živo dediščino po naročilu ministrstva.

V letu 2015 je Delovna skupina Koordinatorja (v nadaljevanju Delovna skupina)¹ nadaljevala z ustaljenimi postopki obravnave pobud, ki jih v treh rokih (15. januar, 15. junij, 15. september) na svoj naslov prejme Koordinator. V januarju je preko korespondenčne seje (preko elektronske pošte) obravnavala pobudo Zavoda Parnas, da se enoto Priprava poprtnikov razglasi za živo mojstrovino državnega pomena. Na drugi seji v juniju so pobudo za razglasitev priprave poprtnikov za živo mojstrovino državnega pomena članom Delovne skupine predstavile predstavnice nosilcev te nesnovne kulturne dediščine. Poleg omenjene pobude so člani Delovne skupine obravnavali tudi tri novo prispеле pobude² za vpis v Register žive kulturne dediščine (v nadaljevanju Register). Zadnja seja v letu 2015 je potekala v mesecu novembru, ko je dnevni red obsegal obravnavo šestih novo prejetih pobud³ za vpis v Register.

¹ V letu 2015 se je Delovni skupini pridružil mag. Janez Polajnar, kustos za nesnovno kulturno dediščino v Mestnem muzeju Ljubljana.

² Delovna skupina je na drugi seji v letu 2015 obravnavala tri pobude: Pletenje, Prevozno čebelarstvo, Istrska oljčna palma.

³ Delovna skupina je na zadnji seji v letu 2015 obravnavala šest pobud: Izdelovanje želodca v Zgornji Savinjski dolini, Argonavti na Vrhniki, Kraška suhozidna gradnja, Poslikane panjske končnice, Gregorjevo, Pot spominov in tovarništva – Pot ob žici.

Koordinator je v preteklem letu Ministrstvu za kulturo, ki vodi Register, predlagal za vpis v Register devet enot⁴ in 23 nosilcev nesnovne kulturne dediščine. Skupaj je bilo v preteklem letu v Registru evidentiranih 50 nosilcev nesnovne kulturne dediščine, od tega je bilo k že vpisanim enotam⁵ dodanih 27 nosilcev.

Do 31. 12. 2015 je bilo v Register skupaj vpisanih 46 enot in 127 nosilcev nesnovne kulturne dediščine.

278

Utrinek z druge javne obravnave predloga Odloka o razglasitvi Obhodov kurentov za živo mojstrovino državnega pomena (foto: Anja Jerin)

Ena od nalog Koordinatorja je priprava predlogov za razglasitev elementov nesnovne kulturne dediščine za živo mojstrovino lokalnega ali državnega pomena. V letu 2015 je Koordinator pripravil tri predloge za razglasitev nesnovne kulturne dediščine za živo mojstrovino državnega pomena. V nadaljevanju je Ministrstvo za kulturo RS v sodelovanju s Koordinatorjem in nosilci nesnovne kulturne dediščine pripravilo Odlok o razglasitvi Obhodov kurentov za živo mojstrovino državnega pomena,⁶ Odlok o razglasitvi Tradicionalnega pridelovanja morske soli

⁴ V letu 2015 so bile v Register vpisane naslednje enote nesnovne kulturne dediščine: Ribniško suhorobarstvo, Izdelovanje kurentij, Klekljanje slovenske čipke, Izdelovanje prekmurskih remenk, Tradicionalno pridelovanje morske soli, Ponikovske mačkare, Govori ob Čabranki in zgornji Kolpi, Izdelovanje drevakov, Lovska kultura.

⁵ Nosilci so bili evidentirani tudi ob naslednjih že vpisanih enotah nesnovne kulturne dediščine: Škoromatija, Obhodi kurentov, Izdelovanje papirnatih rož, Priprava poprtnikov, Tradicionalno lončarstvo.

⁶ Javni obravnavi predloga Odloka o razglasitvi Obhodov kurentov za živo mojstrovino državnega pomena sta potekali 4. 2. 2015 in 27. 10. 2015 na Ptuj.

za živo mojstrovino državnega pomena in Odlok o razglasitvi klekljanja čipk za živo mojstrovino državnega pomena. Obhodi kurentov so bili razglašeni za živo mojstrovino državnega pomena z objavo Odloka o razglasitvi v Uradnem listu Republike Slovenije, dne 24. 12. 2015. Postopki razglasitve Tradicionalnega pridelovanja morske soli⁷ in klekljanja čipk⁸ za živi mojstrovini državnega pomena še tečejo (na dan 15. 2. 2016).

Konec preteklega leta je Koordinator prejel pobudo za razglasitev enote Vuzemski plesi in igre v Metliki za živo mojstrovino državnega pomena. Pobudo bo obravnavala Delovna skupina Koordinatorja na prvi seji v letu 2016.

Do 31. 12. 2015 je bilo razglašanih šest živih mojstrov in državnega pomena.⁹

Koordinator je kot eden od članov delovne skupine sodeloval pri pripravi nominacije za ponovno uvrstitev Škofjeloškega pasijona na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva (v nadaljevanju Unescov Reprezentativni seznam). Dopolnjena nominacija je bila na sedež Unesca v Parizu oddana konec marca 2015 in bo s strani Unescovega Medvladnega odbora za varovanje nesnovne kulturne dediščine obravnavana v letu 2016.

279

V letu 2015 so stekli postopki priprave nominacije za uvrstitev Obhodov kurentov na Unescov Reprezentativni seznam. Predstavniki Koordinatorja sodelujemo v delovni skupini, ki pripravlja nominacijo.

Decembra 2014 je Republika Slovenija na sedež Unesca oddala prvo poročilo o implementaciji Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine (v nadaljevanju Unescova Konvencija) v Sloveniji. V začetku leta 2015 je bila država pozvana k dopolnitvi poročila. Pri dopolnjevanju poročila je poleg predstavnikov Ministrstva za kulturo RS sodeloval tudi Koordinator.

Od marca 2014 je nosilec, ki so evidentirani v Registru, na voljo zaščitni znak Registra žive kulturne dediščine (v nadaljevanju znak Registra), ki ga lahko aplicirajo na svoje izdelke, tiskovine in promocijsko gradivo. V letu 2015 se je za uporabo znaka Registra odločilo 18 nosilcev nesnovne kulturne dediščine. Poleg znaka Registra imajo v Registru evidentirani nosilci nesnovne kulturne dediščine možnost pridobitve potrdila o vpisu v Register. V letu 2015 je za potrdilo o vpisu v Register zaprosil en nosilec (Kulturno društvo Podgrad, sekcija Škoromati).

V letu 2015 je Koordinator slovensko nesnovno kulturno dediščino promoviral z objavami člankov v znanstvenih publikacijah (Etnolog, Glasnik Slovenskega etnološkega društva), s sodelovanjem pri organizaciji dogodkov (Srečanje kulturne dediščine Slovenije, Ptuj, 4. 2. 2015) in s samostojno organizacijo razstav in dogodkov. Tako je v Groharjevi galeriji v Škofji Loki med 5. in 29. marcem

---

⁷ Javna obravnava predloga Odloka o razglasitvi Tradicionalnega pridelovanja morske soli je potekala 7. 10. 2015 v prostorih Občine Piran.

⁸ Javna obravnava predloga Odloka o razglasitvi klekljanja čipk za živo mojstrovino državnega pomena je potekala 28. 1. 2015 v Slovenskem etnografskem muzeju.

⁹ Za živo mojstrovino državnega pomena so razglašene naslednje enote nesnovne kulturne dediščine: Škofjeloški pasijon, Cerkljanska laufarija, Drežniški in Ravenski pust, Izdelovanje ljubenskih potic, Tradicionalno izdelovanje kranjskih klobas, Obhodi kurentov.

2015 v sodelovanju z Loškim muzejem Škofja Loka na ogled postavil razstavo *Tradicionalno izdelovanje papirnatih rož*, na kateri je bila predstavljena dediščina izdelovanja papirnatih rož, ki je od aprila 2012 vpisana v Register. Poleg izdelkov nosilk, ki so vpisane v nacionalni Register, so bili na razstavi predstavljeni predmeti iz zbirk Slovenskega etnografskega muzeja in Loškega muzeja Škofja Loka. Razstavo sva pripravili predstavnici Koordinatorja dr. Nena Židov in mag. Anja Jerin v sodelovanju s predstavnicco Loškega muzeja Škofja Loka, Mojco Šifrer Bulovec.

280

V Kristalni dvorani Sokolskega doma v Škofji Loki je 6. marca 2015 v sklopu dogodkov Dnevi Škofjeloškega pasijona potekalo odprtje fotografske razstave *Nesnovna kulturna dediščina Slovenije skozi fotografijo*, ki je bila na ogled v Mali galeriji Občine Škofja Loka. Na razstavi, ki sva jo pripravili predstavnici Koordinatorja dr. Nena Židov in mag. Anja Jerin, je bila s fotografijami predstavljena v Register vpisana nesnovna kulturna dediščina Slovenije. Razstava je bila na ogled do 29. marca 2015.

Pogled na razstavo *Nesnovna kulturna dediščina Slovenije skozi fotografijo* (foto: Anja Jerin)

Slovenski etnografski muzej je v sodelovanju s Forumom slovanskih kultur aprila 2015 v razstavnici Slovenskega etnografskega muzeja odprl razstavo *Slovanski karnevali*. Potujoča razstava, ki je bila prvič na ogled junija 2014 na sedežu Unesca v Parizu, je nastala na pobudo Foruma slovanskih kultur in je bila skupinsko delo članic Foruma slovanskih kultur. Predstavljala je evropska pustovanja iz 12 slovanskih držav,¹⁰ med drugim so bile na razstavi

¹⁰ Na razstavi so sodelovale: Belorusija, Bosna in Hercegovina, Bolgarija, Češka, Črna Gora, Hrvaška, Makedonija, Poljska, Rusija, Srbija, Slovaška, Slovenija.

predstavljene slovenske pustne skupine, ki so bile do junija 2014 vpisane v nacionalni Register.¹¹

22. avgusta 2015 je na ploščadi pred Slovenskim etnografskim muzejem v Ljubljani potekal 5. turnir državnega prvenstva v igri pandolo, ki je od marca 2013 vpisana v Register. To je bil že 3. Turnir Slovenskega etnografskega muzeja, ki je bil organiziran v sodelovanju Koordinatorja in v Registru evidentiranih nosilcev te nesnovne kulturne dediščine.

V sklopu Dnevoev evropske kulturne dediščine je 3. oktobra 2015 v avli Slovenskega etnografskega muzeja potekal *1. Slovenski rokodelski festival*, kjer so potekale predstavitvene delavnice in prodaja izdelkov slovenskih rokodelcev. Na festivalu je sodelovalo več kot 40 rokodelcev iz devetih rokodelskih centrov Slovenije, združenih v Konzorciju rokodelskih centrov Slovenije. Dogodka se je udeležil tudi predsednik države Borut Pahor, častni pokrovitelj praznovanj ob 25-letnici Dnevoev evropske kulturne dediščine v Sloveniji. Dogodek sta organizirala Slovenski etnografski muzej kot Koordinator in Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije, finančno pa ga je podprla Slovenska nacionalna komisija za Unesco.

281

Pogled v avlo razstavne hiše Slovenskega etnografskega muzeja, kjer je potekal 1. Slovenski rokodelski festival (foto: Anja Jerin).

Predstavniki Koordinatorja se v namene promocije Registra, nesnovne kulturne dediščine Slovenije in aktivnosti Koordinatorja udeležujemo različnih

---

¹¹ Na razstavi so bile predstavljene naslednje slovenske pustne skupine: Cerkljanska laufarija, Borovo gostüvanje, Drežniški in Ravenski pust, Obhodi pustnih oračev, Škoromatija, Obhodi kurentov, Šelmarija.

dogodkov,¹² strokovnih posvetov, srečanj in okroglih miz.¹³ V lanskem letu smo se predstavniki Koordinatorja aktivno udeležili nekaterih strokovnih posvetov, srečanj, okroglih miz doma in v tujini.

Mag. Adela Pukl je z dvema referatoma na 9. letnem srečanju strokovnjakov za nesnovno kulturno dediščino Jugovzhodne Evrope predstavila delovanje slovenskega Koordinatorja v letu 2014 in enote povezane s prehrano, ki so vpisane v nacionalni Register. Srečanje je med 18. in 19. junijem 2015 na temo *Intangible cultural heritage and the diversity of cultural expressions: synergies and coordination between UNESCO 2003 and 2005 Conventions* potekalo v Benetkah.

282 Predstavnici Koordinatorja dr. Nena Židov in mag. Anja Jerin sva se z referatom *Promotion of the Intangible Cultural Heritage in the Slovene Ethnographic Museum* med 21. in 23. septembrom 2015 udeležili 4. mednarodne znanstvene konference *Sharing Cultures 2015*, ki je potekala v mestu Lagos na Portugalskem. Konferenca, ki jo je organiziral inštitut za trajnostni razvoj Green Lines, je bila posvečena nesnovni kulturni dediščini in temam, ki jih poudarja Unescova Konvencija.

Udeleženci konference Sharing Cultures 2015 (foto: Anja Jerin)

¹² Otvoritvena slovesnost 55. Kurentovanja, 7. 2. 2015; »Fašenk« v Markovcih, 14. 2. 2015; Zmajev karneval, Ljubljana, 14. 2. 2015; Slovanski karnevali, Etnografski muzej Istre, Pazin, 14. 2. 2015; Pust na Viru, 15. 2. 2015; Okolofiranje, Mozirje, 16. 2. 2015; Pust, Ponikve, 17. 2. 2015; Antonovo, Mače pri Preddvoru, 26. 2. 2015; 3. Vseslovenska razstava rož iz krep papirja, Vransko, 21. 3. 2015; Razstava Zibelka ljubljanskih butaric, Orle, 28. 3. 2015; Predstava *Škofjeloški pasijon*, Škofja Loka, 11. 4. 2015; Dan trniča na Veliki planini, Preskarjeva bajta, 9. 8. 2015; Miklavževanje, Ljubljana, 5. 12. 2015; Marijo nosijo, Videm pri Dobropolju, 21. 12. 2015; Žive jaslice, Mlačca, 28. 12. 2015; Dedek Mraz, Ljubljana, 30. 12. 2015.

¹³ Carnival traditions and the problem of »the Other«, Etnografski muzej Istre, Pazin, 15. 2. 2015; Mediteranska hrana in prehrana, Portorož, 16. 10. 2015; Unesco Forum, Portorož, 23. 10. 2015.

V sklopu 2. letne konference *Mediteranska hrana in prehrana* je 17. oktobra 2015 v prostorih Kongresnega centra Life Class Portorož v organizaciji Inštituta za živila, prehrano in zdravje Fakultete za vede o zdravju Univerze na Primorskem potekala okrogla miza *Nesnovna kulturna dediščina in sredozemska prehrana*. Okrogle mize se je udeležila predstavnica Koordinatorja mag. Adela Pukl.

23. oktobra 2015 je na Fakulteti za turistične študije Univerze na Primorskem potekal *Unesco Forum*, katerega namen je bilo srečanje in predstavitev delovanja vseh ustanov v Sloveniji, povezanih z Unescocom. Na Unesco Forumu je sodelovala predstavnica Koordinatorja mag. Adela Pukl, ki je predstavila implementacijo Unescove Konvencije skozi delovanje Koordinatorja in aktualno stanje na področju nesnovne kulturne dediščine.

Med 12. in 13. decembrom 2015 je v Sofiji ob priložnosti 70. obletnice Unesca v organizaciji Regionalnega centra za varovanje nesnovne kulturne dediščine v Jugovzhodni Evropi (v nadaljevanju Regionalni center) pod okriljem Unesca v Sofiji, Nacionalne komisije Republike Bolgarije za Unesco, Ministrstva za kulturo Republike Bolgarije in Bolgarske akademije znanosti in Univerze za bibliotekarske znanosti in informacijske tehnologije potekal *Mednarodni forum*. Na povabilo Regionalnega centra se ga je kot članica odbora Regionalnega centra udeležila dr. Bojana Rogelj Škafar, ki je predstavila sistem organizacije in aktualno stanje nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji ter dosežke implementacije Unescove Konvencije.

Med tekoče delo Koordinatorja sodijo naloge in obveznosti, ki obsegajo sestanke in svetovanja predlagateljem in nosilcem nesnovne kulturne dediščine, ki želijo na naslov Koordinatorja oddati pobudo za vpis v Register. Ker je sodelovanje z nosilci nesnovne kulturne dediščine za delovanje Koordinatorja bistvenega pomena, smo se predstavniki Koordinatorja v letu 2015 večkrat odpravili na teren, kjer smo s fotografiranjem in snemanjem dokumentirali slovensko nesnovno kulturno dediščino.¹⁴

Spletno stran Koordinatorja,¹⁵ ki je dostopna tako v slovenskem kot tudi angleškem jeziku, redno dopolnjujemo z aktualnimi informacijami o aktivnostih Koordinatorja, dogodkih s področja nesnovne kulturne dediščine ter javnosti ponujamo informacije, ki jih potrebuje za pripravo pobud za vpis v nacionalni Register, za razglasitev za živo mojstrovino lokalnega ali državnega pomena ter za

---

¹⁴ V letu 2015 smo dokumentirali antonovo (Mače, 18. 1. 2015), pustovanja (Ptuj, 7. 2. 2015; Ljubljana, 14. 2. 2015; Markovci, 14. 2. 2015; Vir, 15. 2. 2015; Cerknica, 15. 2. 2015) in pustne skupine po Sloveniji (Mozirje, 16. 2. 2015; Ponikve, 17. 2. 2015), izdelovanje cvetnonedeljskih butar (Orle, 20. 3. 2015; Krtina, 25. 3. 2015), izdelovanje papirnatih rož (Vransko, 21. 3. 2015; Dobrova, 24. 7. 2015; Dornava, 31. 7. 2015), blagoslov cvetnonedeljskih butar (Orle, 29. 3. 2015; Dob, 29. 3. 2015), Škofjeloški pasijon (Škofja Loka, 11. 4. 2015), izdelovanje velikonočnih oblatov (Dolsko, 8. 5. 2015; Tacen, 15. 6. 2015), izdelovanje drevakov (Cerkniško jezero, 12. 6. 2015), gradnja kranjske stene (Klemenčevo, 6. 7. 2015, 14. 7. 2015, 29. 7. 2015), izdelovanje trničev in pisav (Velika planina, 9. 8. 2015), pandolo (Ljubljana, 22. 8. 2015), miklavževanje (Ljubljana, 5. 12. 2015), Marijo nosijo (Videm, 21. 12. 2015), jaslice (Vrbljene, 26. 12. 2015), štefanovo (Vrbljene, 26. 12. 2015), Sv. Trije kralji (Črna vas, 26. 12. 2015), žive jaslice (Mlačca, 28. 12. 2015), Dedek Mraz (Ljubljana, 30. 12. 2015), otepanje (Bohinj, 31. 12. 2015).

¹⁵ <<http://www.nesovnadediscina.si>> [16.2.2016]; <<http://www.nesovnadediscina.si/en>> [16.2.2016].

pripravo nominacij za uvrstitev na katerega od Unescovih seznamov ali v Register. V letu 2015 smo enotam, ki so vpisane v Register in razglašene za žive mojstrovine, na spletni strani Koordinatorja pa jih najdemo pod poljem *Register žive dediščine*, dodali tudi podatek o datumu razglasitve za živo mojstrovino državnega pomena. Pod poljem *Publikacije* vodimo bibliografijo objavljenih člankov na temo nesnovne kulturne dediščine Slovenije in jo redno dopolnjujemo z novimi objavami.

284

Dokumentacijski sistem Koordinatorja redno dopolnjujejo pobude, ki jih Koordinator trikrat letno prejme na svoj naslov. Pobude obsegajo opise enot nesnovne kulturne dediščine, ki so predlagane za vpis v Register, foto-, video- in avdiogradivo in morebitne druge priloge, s katerimi predlagatelji dopolnijo oddano dokumentacijo. Poleg navedenega dokumentacijo Koordinatorja redno dopolnjuje tudi gradivo, ki ga predstavniki Koordinatorja posnamejo na terenu.

Slovenski etnografski muzej je kot Koordinator v letu 2015 izdal dve publikaciji. Prva dvojezična publikacija z naslovom *Register žive kulturne dediščine Slovenije (2008–2015)/Register of the Intangible Cultural Heritage of Slovenia (2008–2015)*, ki sva jo uredili dr. Nena Židov in mag. Anja Jerin, je izšla septembra 2015. Obsega predgovor urednic, ki mu v nadaljevanju sledijo predstavitev enot nesnovne kulturne dediščine, ki so bile v obdobju od začetka nastajanja Registra v letu 2008 do konca meseca avgusta 2015 vpisane v nacionalni Register. Enote, vseh skupaj 42, so predstavljene z besedilom in slikovnim gradivom.

Drugo publikacijo z naslovom *Dokumentiranje in predstavljanje nesnovne kulturne dediščine s filmom/Documenting and Presenting Intangible Cultural Heritage on Film* je uredila Nadja Valentincič Furlan. Znanstvena monografija obravnava vlogo filma pri dokumentiranju, predstavljanju in ohranjanju nesnovne kulturne dediščine na splošno in v sklopu Unescove razvejane skrbi za njeno varovanje. Obsega prispevke sedmih avtorjev, ki so se septembra 2014 udeležili mednarodne znanstvene konference *Dokumentiranje in predstavljanje nesnovne kulturne dediščine s filmom*, ki je potekala v Slovenskem etnografskem muzeju.

Tudi v letu 2016 bo Slovenski etnografski muzej kot Koordinator opravljal naloge, kot mu jih določa zakonska podlaga, ki ureja področje nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji. Trudil se bo uresničevati zastavljene cilje in nesnovno kulturno dediščino varovati na način, ki bo omogočal njeno celostno obravnavo in trajno ohranjanje.